

Land	Danmark
Domstol	Sø- og Handelsretten
Parter	Saab Danmark A/S mod Forsvarets Materieltjeneste
Dato for afgørelse	10. september 2010
Afgørelsestype	Dom
Status	Anket. Højesterets dom kan hentes her
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	s. 148, 250
Gengivet fra	Sø- og Handelsrettens dombog

Resumé

Sagen angik om leverandøren havde krav på yderligere betaling fra kunden i forlængelse af flere dellevering til et omfattende IT-program. Det blev lagt til grund, at parterne på et møde havde drøftet overskridelsen af tidsforbruget, men det kunne ikke lægges til grund, at kunden havde godkendt denne overskridelse. Da kunden ikke havde godkendt, skulle leverandøren i henhold til aftalen have suspenderet det videre arbejde. Kunden var herefter berettiget til at afvise betalingskravet. Hverken parternes tidligere praksis, eller det faktum, at kunden ikke reagerede på leverandørens fremsendte fakturaer, kunne ændre herpå. Afgørelsen er efterfølgende blevet anket.

Nøgleord: betaling for merarbejde, overskridelse af timeforbrug, aftale fortolkning og parternes fulgte praksis

- CRI

UDSKRIFT
AF
SØ- & HANDELSRETTENS DOMBOG

DOM

Afsagt den 10. september 2010

H-32-09

Saab Danmark A/S
(Advokat Carsten Raasteen)

mod

Forsvarets Materieltjeneste
(Advokat Henrik Berg)

Indledning og parternes påstande

Sagen drejer sig om, hvorvidt Saab Danmark A/S (Saab) har et krav mod Forsvarets Materieltjeneste (FMT) for Saabs arbejde i forbindelse med deltagelse i det internationale samarbejde omkring udvikling af en computerstandard til militært brug *Multilateral Interoperability Programme* (MIP). Sagen drejer sig endvidere om, hvorvidt Saab har et krav på betaling for arbejdet i forbindelse med udviklingen version 6.7 af FMT's store bestilling på et kommando- og kontrolsystem til forsvaret - *Danish Army Command and Control Information System* (DAC-CIS).

Saab har *principalt* nedlagt påstand om, at FMT skal betale 9.939.220,63 kr. med tillæg af procesrente af 3.847.270,63 kr. fra den 4. juli 2008 og af 6.091.950,00 kr. fra sagens anlæg den 6. marts 2008, *subsidiært* at FMT skal betale et mindre beløb efter rettens skøn med tillæg af renter som i den principale påstand.

Saabs principale påstand er sammensat som følger:

Ordre 5280 (MIP), faktura nr. 107 507 – timer okt. 2007 opgjort til	1.245.450,00 kr.
– timer i november 2007 opgjort til	1.888.792,50 kr.
– timer i december 2007 opgjort til	<u>713.028,13 kr.</u>
<i>Subtotal, i alt til forrentning fra 4. juli 2008</i>	3.847.270,63 kr.
Ordre 5280, faktura nr. 107 521 – ang. 1. – 25. marts 2008	<u>523.480,00 kr.</u>
<i>Subtotal, i alt før 25. marts 2008</i>	4.370.750,63 kr.
Ordre 5380, faktura nr. 107 522 – ang. 25. marts – 23. juli 2008	<u>1.968.740,00 kr.</u>
<i>Subtotal, i alt vedrørende MIP 2007 sagen</i>	<u>6.339.490,63 kr.</u>
Ordre 4800004996/4800004997, faktura nr. 107 528, arbejde udført 19. februar – 19. marts 2007 angående DACCIS 6.7	3.599.730,00 kr.
Totalt	<u>9.939.220,63 kr.</u>

FMT har påstået frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Indledning og forløbet op til DACCIS version 6.7

Denne sag har sit udspring i en stor kontrakt om levering af et kommando- og kontrolsystem til det danske forsvar, det omtalte DACCIS. Den 7. juli 2000 indgik parterne en aftale - kontrakt 6T9048 - om 2. del - fase 2 - af dette udviklingsarbejde, som Saab skulle levere. Aftalen var en rammekontrakt, hvorefter parterne skulle indgå en række aftaler, kaldet rekvireringer, om vilkårene for levering af de enkelte dele af fase 2.

Fase 2 omfattede blandt andet DACCIS versionerne 6.1, 6.2, 6.4 og 6.6. Rekvireringen af DACCIS 6.1 er dateret 30. juni 2004. Rekvireringerne fulgte hinanden, hvorefter FMT havde

ret til at annullere ordren om DACCIS 6.1, hvis ikke Saab leverede DACCIS 6.0 i henhold til aftalen. Datoerne for færdiggørelse af DACCIS versionerne blev ofte ændret som følge af forsinkelser. Den 12. december 2005 underskrev parterne en kontraktændring om DACCIS 6.1, hvor leveringstidspunktet blev ændret fra 30. september 2005, et tidspunkt, der dermed var passeret, til 31. maj 2006. Samtidigt blev timeforbruget ændret fra 7.000 timer til 9.820 timer. Parterne indgik den 30. juni 2004 aftale om DACCIS 6.2, som skulle leveres 30. september 2005. Denne dato blev ved en kontraktændring af 12. december 2005 fremskudt til den 31. maj 2006, ligesom timeforbruget blev sat op fra 19.119 timer til 30.252 timer. I forlængelse af alle rekvireringerne sendte Saab månedsrapporter til FMT. Af en månedsrapport angående DACCIS 6.1 og 6.2 af den 18. august 2005 fremgår det, at faktureringen for disse to er sat i bero, indtil FMT "har gjort sin holdning klar til hvordan den kontraktuelle situation ønskes tilrettet for disse to projekter.." og fortsætter "Timerne vil fra næste måned have indflydelse på det samlede og forventede timeantal (baseline)."

Kontrakten om DACCIS 6.7

Parterne indgik i juli 2006 en aftale om rekvirering af DACCIS version 6.7. Rekvireringen har ordrenummer 4800009446/4800004997. Det fremgår af denne rekvirering, at formålet var udvikling af DACCIS version 6.7 i to etaper. Første etape (Delivery 1) skulle leveres inden den 31. juli 2007 og anden etape (Delivery 2) skulle leveres inden 31. januar 2008. Det fremgår videre af rekvireringens punkt 5.2, at FMT afgav ordren i forventning om, at DACCIS versionerne 6.1, 6.2 og 6.6 var blevet afsluttet og godkendt i deres helhed efter bestemmelserne i de dertil tilknyttede ordrer. Hvis disse elementer ikke var leveret senest den 28. februar 2007, var FMT berettiget til skriftligt at annullere ordren for så vidt angik Delivery 2. Det fremgår videre af rekvireringens punkt 5.3 og 5.4, at Saab ikke kunne gøre økonomiske krav gældende overfor FMT, hvis FMT hævede eller annullerede ordren i medfør af punkt 5.2. I øvrigt henviser rekvireringen til rammekontraktens bestemmelser. Af § 3 i denne fremgår, at FMT havde ret til at afbryde allerede iværksatte arbejder ved at fremsende skriftlig meddelelse om dette til Saab. Meddelelsen skulle angive, om det var en afbrydelse eller en annullering og skulle gives med mindst 20 arbejdsdages varsel. Saab var herefter forpligtet til at standse ethvert videre arbejde på den pågældende rekvirering senest ved udløbet af det meddelte var-

sel. Tidsforbruget i ordren var fastsat til 32.500 timer, hvilket den 19. oktober 2006 blev forhøjet til 34.060 timer.

De rekvirerede DACCIS versioner 6.1, 6.2, 6.4 og 6.6, som DACCIS 6.7 afhang af, blev efter et noget forsinket forløb testet ved en sidste afgørende test, den såkaldte Field Acceptance Test – FIAT - i februar 2007. Her levede systemet imidlertid ikke op til de fastsatte krav. Der var enighed om, at de basale mekanismer i konstruktionen skulle analyseres for at finde frem til de grundlæggende fejl. Under indtryk af dette besluttede FMT, at udviklingen af DACCIS version 6.7 skulle sættes i bero, indtil de forudgående dele af systemet var mere stabilt. Dette blev meddelt Saab på et møde den 20. februar 2007. Det fremgår af referatet fra mødet blandt andet:

”Oplægget fra FMT er at DACCIS 6.7 sættes på hold således at der ikke vil blive investeret i udvikling af nye funktionaliteter før vi har en stabil platform med DACCIS.”

Den 27. marts 2007 ændrede parterne datoen for punkt. 1.2. (Delivery 2) fra 01.04.2007 til 01.04.2008. FMT betalte medio maj 2007 en faktura dateret 27. marts 2007 på 2.130.748,75 kr. vedrørende DACCIS 6.7 rekvireringen.

Parterne indgik den 27. juni 2007 en ny rammekontrakt for DACCIS om fase 2. Det gentages her i de indledende bestemmelser, at fortsættelse af nærværende sags ordre 4800004996/4800004997 afhænger af, at de forudgående DACCIS rekvireringer bliver godkendt. Såfremt de forudgående rekvireringer bliver godkendt, er FMT forpligtet til senest en måned efter en sådan godkendelse at fortsætte rekvireringen af DACCIS 6.7.

FMT hævede kontrakten i februar 2008 om levering af DACCIS systemet. Herefter forspurgte Saab i brev af 10. april 2008, om FMT ønskede at annullere ordren på DACCIS 6.7.

Aftale om deltagelse i MIP samfundet

Saab deltog på vegne af FMT i det internationale samarbejde omkring udviklingen af den militære standard MIP. MIP er en fællesbetegnelse for en standard, hvormed medlemmer af MIP samarbejdet kan kommunikere elektronisk indbyrdes mellem deres respektive kommando- og kontrolsystemer, når disse er udarbejdet efter MIP standarden. Standarden består af en fælles datamodel og replikeringsmekanisme, der udvikles løbende. I april 2007 var alle NATO medlemslande tillige medlemmer af MIP samfundet, bortset fra Estland, Letland, Island, Luxembourg og Bulgarien. Herudover deltog Australien, Østrig, Finland og Sverige i

samarbejdet. MIP udvikles og testes i MIP samfundet. I Danmark tilstræbes det, at samtlige af hærens kommando- og kontrolsystemer er MIP kompatible. Herved sikrer man ud over en international interoperabilitet, at diverse danske systemer kan udveksle information med hinanden, selvom de er udviklet af forskellige leverandører.

Parterne begyndte i løbet af efteråret 2006 at forhandle om en rekvirering om dette. Den 5. december 2006 sendte Saabs projektmedarbejder Eva Senderovitz en mail til major Claus Nordendorff hos FMT med et oplæg. Det fremgår af fremsendelsesteksten blandt andet:

"Jeg har opdateret estimat for arbejdsgruppedeltagelse med erfaringstal for 2006. Derudover har jeg inkluderet support til CE og CWID, da vi har talt om dette. Omfanget har jeg selv vurderet – det er noget vi bør aligne forventninger til. Mht. estimatet for opgradering til BL3 har jeg opjusteret til 2700 timer. Der er stadig langt til et grundigt estimat, som vi vil udarbejde når BL3 specifikationen er færdig som aftalt, men allerede nu er det sikkert at det bliver meget mere end de timer vi tilsvarende har sat af i 2006, da der er tale om meget større ændringer."

Claus Nordendorffs svarede, at det var et højt timeantal og anmodede samtidigt Eva Senderovitz om at lave et udkast til kontrakt. Parterne indgik herefter den 20. december 2006 under kontrakt 6T9048 af 7. juli 2000 en aftale under ordre nummer 4800005280. Det fremgår af ordren, at formålet var, at Saab skulle deltage i aktiviteter vedrørende arbejdsgruppearbejdet i MIP samt deltage i officielle MIP tests. Dertil kom tilpasning af MIP interfacet, så DACCIS' replikeringsmekanisme blev i stand til at kommunikere og udveksle data med MIP BL 3 kompatible systemer. Efter aftalens pkt. 3.4 måtte det samlede arbejde ikke overstige 5.000 timer. Leveringstidspunktet for konsulentopgaven i MIP samfundet var senest den 31. december 2007. Levering af software skulle ske senest den 30. juni 2008.

Det nærmere formål med arbejdet blev fastsat i et bilag til rekvireringen, Scope for MIP Consultancy 2007. Formålet er angivet til:

"Purpose

During 2007 a number of MIP related activities will be supported.

- MIP WG participation
- In between WG meeting activities, including development of Change Proposals (CPs)
- MIP testing activities
- Replication product adjustments – MIP BL 3"

Det fremgår endvidere af bilaget, at Saab skulle deltage i følgende test i MIP regi: SLT 3 i januar 2007, OLT i marts 2007, Combined Endeavour (CE), CWID, SLT1 og SLT2. Det samlede timetal herfor er angivet til 970 timer. Til sidst i bilaget anføres det:

"4. Product Adjustments

This includes adaptation of the replication product to be MIP BL3 compliant as well as pretesting activities: **2700**

This estimate should be revised when the BL3 specification has been finalized.

The adjustments do not include the C2 application and BDM

Total **5.000 hours."**

Ordren var ligesom de tidligere DACCIS rekvireringer indgået i henhold til rammekontrakten fra juli 2000, hvori der fremgår følgende om rekvireringer i § 2 f:

"SÆLGER skal informere KØBER hurtigst muligt, hvis SÆLGER opdager, at det maksimale beløb i en KØBER rekvirering ser ud til at blive overskredet med hensyn til pris og/eller leverings-tid. Meddelelsen skal indeholde et revideret estimat for det resterende arbejde, og KØBER skal have 5 arbejdsdage til at godkende det reviderede estimat. Hvis KØBER ikke godkender det reviderede estimat inden for tidsfristen, skal SÆLGER suspendere al videre arbejde, og KØBER er kun forpligtet til at betale for det udførte arbejde frem til suspensionen af arbejdet. Overskrider det anførte maksimale beløb, uden skriftlig aftale herom forinden er indgået, har KØBER ret til at afvise betalingskrav for den del af det udførte arbejde, hvis værdi overstiger det aftalte maksimale beløb."

Tilsvarende er det fastsat i rekvireringen punkt 3.4.:

"Det samlede omfang af arbejder der udføres i henhold til nærværende ordre må ikke overstige 5.000 timer. Dette antal timer må ikke overskrides uden forudgående skriftlig aftale mellem parterne. Overskrider Saab DK dette antal timer, uden sådan forudgående skriftlig aftale, er HMAK ikke forpligtet til at betale for det antal timer der ligger over det aftalte maksimale antal."

Spørgsmålet om varsel i forbindelse med afbrydelse af arbejde/annulleringer af allerede igangsatte rekvireringer er reguleret af rammekontrakten § 3. Heraf fremgår det, at FMT havde ret til at afbryde allerede iværksatte arbejder ved at fremsende skriftlig meddelelse om dette til Saab. Meddelelsen skulle angive, om det var en afbrydelse eller en annullering og skulle gives med mindst 20 arbejdsdages varsel. Saab var herefter forpligtet til at standse ethvert videre arbejde på den pågældende rekvirering senest ved udløbet af det meddelte varsel.

Det fremgår af ordrekvireringens punkt 5.1., at FMT havde ret til at annullere aftalen i henhold til de betingelser, der var fastsat i rammeaftalens § 3, bortset fra, at rammeaftalens varsel på 20 dage for at annullere iværksatte arbejder ændredes til et minimum af 120 kalenderdages skriftlige varsel. Saab havde derefter ret til betaling for det faktiske antal anvendte arbejdstimer frem til varselsperiodens udløb i henhold til rammekontraktens § 3. Af rammeaftalens § 3, (b) fremgår det:

”Såfremt KØBER har givet meddelelse om annullering/afbrydelse af rekvirering, har SÆLGER krav på at få dækket forbundne omkostninger, SÆLGER kan dokumentere at have haft indtil annulleringen/afbrydelsen, herunder for forbrugt mandtid, diverse udlæg, med videre, ... Endvidere har SÆLGER krav på at få dækket ekstra påløbne direkte omkostninger i andre opgaver eller delfaser, såfremt SÆLGER kan godtgøre, at disse ekstra omkostninger er direkte afledt af afbrydelsen/annulleringen.”

Parterne havde endvidere forpligtet sig til at oprette en projektorganisation med deltagelse fra begge sider på forskellige niveauer. Det fremgår heraf, at beslutninger, der er opnået enighed omkring på projekt- og styregruppemøder, kunne af Saab betragtes som vedtagne, medmindre de havde indflydelse på ydelser, leveringstid eller priser, da sådanne ændringer skulle godkendes som formelle tillæg til kontrakten.

Ændringer af rammekontrakten kunne alene ske skriftligt. Det fremgår endvidere, at der ved uoverensstemmelser mellem rammekontraktens ordlyd og en rekvirering skulle der lægges vægt på rekvireringen.

2007: Det videre forløb under MIP kontrakten

MIP Consultancy ordren nr. 4800005280 blev ikke underlagt den nye rammekontrakt fra juni 2007, men skulle ifølge punkt 1.1 i samme fortsætte uændret og uafhængigt af den nye rammekontrakt. Arbejdet fortsatte, og Saab sendte FMT opgørelser over juni, juli og august måned 2007, hvoraf det fremgik, at der ikke var afvigelser i projektet i forhold til den fastlagte tidsplan.

Den 2. oktober 2007 holdt parterne møde. Saab sendte et oplæg inden mødet med følgende mail fra Eva Senderovitz:

”Den korte version af historien er at da jeg i slutningen af 2006 skrev rekvireringen til MIP 2007 var specifikationen til BL3 endnu ikke endeligt afsluttet, og jeg besluttede derfor at vi ikke ville lave en detaljeret estimering af udviklingsopgaven för dette var färdigt. Kontraktsmässigt in-

kluderede jeg derfor – efter aftale med Claus – så en sætning om at opgaven skulle reestimeres efter at spec'en var klar (således at en stigning ikke ville komme bag på nogen).

Vi har så lavet en estimering af den samlede opgave, som vil stige med x antal millioner (varierende efter hvor risikoen skal placeres – skal det være fastpris eller T/M). Vi skal pointere at det ikke er udviklingstimerne der dominerer – det er test.

Årsagen til at stigningen er så forholdsvis stor er at DEM [Data Exchange Manager] specifikationen i BL3 i forhold til BL2 i store træk er skrevet forfra med et meget beskedent genbrug fra tidligere...”

Det fremgår af Saabs power point oplæg til mødet at formålet var:

”Replication according to MIP Block 3

- Extension according to existing contract (4800005280)

Adjustment of DACCIS C2 application to conform with MIP Block 3

- Amendment to DACCIS 6.6 (464001567)”

FMT sendte herefter med e-mail af 5. oktober 2007 en opfølgning på mødet den 2. oktober, som betegnede mødet som indledende kontraktforhandlinger. Heraf fremgår det, at FMT ikke mente, at beløbet for at implementere MIP BL 3 stod i rimeligt forhold til de drøftelser, som parterne havde i forbindelser med hovedkontrakten i juni 2007. FMT anførte videre, at kontraktens ramme alene angår merudgifter til at løfte systemet fra MIP BL 2 til MIP BL 3, ikke til at udvikle MIP BL 3 fra bunden. Det fremgår endvidere, at FMT ikke kunne tegne til-lægskontrakter i den størrelsesorden. FMT anførte videre:

”På førnævnte møde gjorde vi det klart, at en forudsætning for BLK3 var at projektrisikoen ikke blev forøget samt, at det var kostneutralt for FMT. FMT er helt klar over at vi har åbnet mulighed for at betale ”mindre MIP forårsagede ændringer” af størrelsesorden 5-7 Mio. kr. fordelt over et par år.”

FMT afsluttede med at henvise til, at hvis disse forudsætninger ikke blev opfyldt, ville FMT følge kontrakten og modtage DACCIS 6.6 BLK2, der så ville blive testet i forbindelse med milepælene Operational Capability Test og Full Capability Test i henhold til kontrakten.

Herefter sendte Saab den 24. oktober 2007 en faktura til FMT angående ordre 5280, hvoraf fremgår følgende:

”Ved kontraktindgåelsen af ’MIP Consultancy 2007’, blev det aftalt (som dokumenteret i rekvi-reringens bilag 1) at der skulle foretages en reestimering af de nødvendige replikeringspro-duktjusteringer mhp. at gøre disse MIP B3 compatible, så snart selve BL 3 specifikationen var

færdigudviklet. Denne blev baselinet i februar/marts 2007 – og en reestimering er efterfølgende blevet foretaget i Saab DK.

Denne reestimering har resulteret i en forventet afvigelse på 5.923 timer (relateret til pkt. 4 i kontraktens bilag 1 'Scope for MIP Consultancy 2007'), hvilket i detaljer er blevet præsenteret på møde v. FMT d. 02.10.2007 og hvilket er noteret i september måneds rapport (denne).

Det forventes at der nås en afklaring om hvorvidt denne opskrivning skal håndteres i en separat kontrakt senest d. 01.11.2007 – i så fald til timeantallet efterfølgende blive inkluderet som en negativ afvigelse af den nuværende kontrakt.

Hvis ikke vil baseline for den nuværende kontrakt blive opskrevet med den angivne afvigelse."

I løbet af november 2007 sendte Saab en yderligere faktura, hvoraf fremgår blandt andet:

"Der er ikke konstateret yderligere afvigelser vedr. denne kontrakt. Idet der endnu ikke er nået en afklaring om hvorledes den i september måned rapporterede afvigelse skal håndteres kontraktuelt har Saab DK valgt udelukkende at fakturere et beløb svarende ialt til den kontraktuelle baseline på 4.820 timer. Således er der for oktober måned faktureret et beløb svarende til 267 timers arbejder, hvor det rent faktiske forbrugte timeantal er 1.146.

De udestående 879 timer vil blive faktureret så snart den fremadrettede kontraktuelle struktur er afklaret – dette forventes at være sket senest d. 01.12.2007, hvorefter baseline og betalingsplan for den nuværende kontrakt vil blive tilrettet."

I december 2007 oplyste Saab, at november måneds tilsvarende overskridelse kunne opgøres til 1.294 timer. Det anførtes endvidere, at Saab forventede, at en samlet fakturering af samtlige ikke fakturerede timer ville ske så snart en afklaring var til stede, hvilket forventedes inden udgangen af januar 2008. Den 15. januar meddelte Saab, at de i december havde anvendt 595 timer, hvilket bragte det ikke-fakturerede timetal op på 2.768, og at det faktureringsberettigede beløb udgjorde 3.077.816,50 kr.

Den 6. februar 2008 holdt parterne et Contract Change Proposal møde, hvor FMT udtalte, at:

"that activities related to MIP working groups and MIP test activities will be contracted as a continuation of the MIP 2007 contract, excluding development activities. Invoicing and reporting can continue as previous. Same contract number as for 2007 shall be used."

Den 6. marts 2008 sendte Saab FMT en opgørelse, hvoraf fremgår, at der er faktureret for MIP 2008 i henhold til aftale med Bjarke Heiberg-Lürgensen på mødet den 8. februar 2008.

Den 14. marts 2008 fastholdt FMT i brev til Saab, at tidsrammen i ordre 5280 var 5.000 timer, og at der ikke lå forudgående skriftlig godkendelse af den overskridelse på i alt 5.923 timer, som Saab krævede betalt. I brev af samme dato fra FMT hedder endvidere, at

”3. Idet der henvises til FMT ophævelse af kontrakt nr. 4600001587 af 29. juni 2007 skal FMT hermed oplyse, at Saab AB deltagelse i MIP samarbejdet i 2008 for FMT regning ophører pr. primo marts 2008.

4. FMT anmoder således Saab AB om at fremsende slut faktura med reference til ordre 4800005280 for deltagelse i MIP samarbejdet i 2008 frem til primo marts 2008, samt dokumentation for de specificerede aktiviteter, der ligger til grund herfor.”

Saab fastholdt i brev af 2. april, at FMT var forpligtet til at betale for den tidsmæssige overskridelse, idet FMT siden 10. oktober 2007 havde været gjort opmærksom på overskridelsen. Saab gjorde endvidere opmærksom på, at der i forhold til MIP kontrakten var et varsel på 120 dage, hvorfor Saab havde krav på betaling 120 dage fra modtagelsen af FMT's brev af 14. marts 2008. Saab opgjorde herefter sit krav i brev af 4. juni 2008. I den efterfølgende tid korresponderede parterne om berettigelsen af kravene og opgørelserne af dem.

Forklaringer

Bjarke Heiberg-Jürgensen har forklaret, at formålet med mødet den 6. februar 2008 var at drøfte en lang række punkter i relation til den store sag, men det kom også frem, at den separate kontrakt om MIP aktiviteterne og møderne i Greding var udløbet den 31. december 2007. Det var hans opfattelse, at hvis Saab ikke kunne deltage i de møder, kunne Forsvaret – hvis de fortsatte med den store sag – blive hægtet af. Ingvar Kraft sagde, at Saab også havde set dette dilemma, hvorfor de havde valgt at fortsætte for egen regning. Claus Nordendorff havde budgettet. De blev enige om at dække Saabs direkte udgifter i relation til møderækken. De ønskede ikke i den nuværende situation at stå i taknemmelighedsgæld til Saab. Da de stadig var i reelle forhandlinger om den store sag, blev de enige om under dette møde, at udgifterne skulle dækkes. Dette skete også, hvorefter opgaven gik på, at det var timer til forberedelse, deltagelse i møderne, timer til afrapportering og rejseafregninger. Hensigten var herefter, at såfremt de havde videreført den store kontrakt, ville de have indgået en tillægs-kontrakt i den lille sag. Efter hans opfattelse var det arbejde, der var udført frem til årsskiftet 2007/2008, imidlertid ikke nødvendigt for det arbejde, som FMT gerne ville have Saab til at håndtere i Greding.

Morten Binderup har forklaret, at da de indgik kontrakten i december 2006, var specifikationerne til MIP BL 3 ikke færdige, hvilket Saab gjorde FMT opmærksomme på. De var enige om, at de skulle vende tilbage til dette punkt, når det stod mere klart. FMT svarede ikke på det. De arbejdede videre. Det var de nødt til, da hele MIP BL 3 ellers ville køre fra dem. Det ville skade replikeringen, der skulle leveres i den store kontrakt. De vidste ikke, om FMT ønskede at fakturere på en tillægskontrakt. Der var fælles interesse i at arbejde videre, fordi produktet skulle indgå til Full Capability. Saab havde også en selvstændig interesse ved eventuelt at sælge produktet til andre kunder. Der var imidlertid utroligt tavst fra FMT's side. FMT har ikke sagt: "Fint, kør videre for egen regning".

De sendte fakturaer i oktober, respektive i november. Tallene i disse er taget fra Saabs projektstyrings- og tidsregistreringssystem. De opgjorte timepriser er dem, som man kørte efter. FMT har betalt faktura nr. 107504, som skulle dække rejseudgifter i MIP samarbejdet. Faktura 107507 er deres tidsforbrug, og den er ikke betalt. Fakturaen 107505 dækkede januar 2008 er betalt. Under forhandlingerne om hensigtserklæringen meddelte Bjarke Heiberg-Iürgensen, at FMT var glad for, at Saab fortsatte deres arbejde, og han sagde, at det kunne de gøre i henhold til kontrakten fra december 2006. FMT ville fortsat ikke betale for de sidste måneder i 2007.

Saab har endvidere opgjort det arbejde, der blev lavet fra 1.-15. marts, hvor de arbejdede videre i tillid til Bjarke Heiberg-Iürgensens melding om, at Saab skulle lave det arbejde, der var krævet i MIP samfundet. Posten på 1.968 timer angår de 120 dages opsigelse, som de har i henhold til kontrakten. De forsøgte straks efter opsigelsen at flytte medarbejdere, men de, som de ikke kunne flytte, arbejdede videre, indtil opsigelsesperiodens udløb.

Kontrakten DACCIS 6.7 var sat på pause, da det politiske niveau havde sagt nej til flere midler, før de havde opnået stabilitet på DACCIS 6.6. Derfor havde de ikke faktureret de 3,5 mio. kr. fra februar 2007 til opsigelsen 2008.

Odin er et kommando- og kontrolsystem, som er bygget op om det samme system som DACCIS. MIP BL 2 virker på samme måde i Odin, som det gør i DACCIS.

Eva Senderovitz har forklaret, at hun har været projektleder for DACCIS. Det var nødvendigt at være med, idet Danmark var fuldgældigt medlem af MIP med DACCIS. MIP specifikationen for BL 2 er ikke så entydig, at man kan tage den i hånden og bruge den. Man skal

arbejde med kravene og er dermed afhængig af at deltage i arbejdet i MIP samfundet. Deres aftale med FMT var delt i fire delopgaver: at deltage i community, at forberede de fire møder, som de skulle forbedre hver gang nationalt, deltage i testene og deltage i DACCIS arbejdet. FMT deltog selv i møderne og var med i DACCIS, så det har været åbenbart for FMT, at MIP BL 3 specificeringen ikke var klar endnu. De var nødt til at følge med for at kunne følge udviklingen i specificeringen.

MIP samfundet har en tidsplan for udviklingen af BL 3, hvor hvert af de dokumenter, der udgør baseline, er grønne felter og dermed første release. De gule felter er efterfølgende ændringer og rød er status på det givne tidspunkt. Ud af dokumentet kan man tydeligt se, at der er flere versioner undervejs. En MIP udviklingsblok er en specifikation, national udvikling og samlet afestning. Der er fem niveauer af tester, og man kan ikke springe et niveau eller en test over.

Det er også et krav i MIP, at man skal have gennemført SLT2 test med mindst 3 andre systemer for at komme med i SLT 3. Man skal udvikle den fulde funktionalitet for at få adgang. Det var MIP samfundet, hvor Danmark sad som et af 25 medlemmer, der fastsatte tidsplanen. Det var sædvanligt, at tidsplanen skred. MIP BL 3 var således planlagt til slutningen af 2008, men blev først frigivet december 2009.

Da rekvireringen blev indgået i december 2006, hvilket var nødvendigt for at følge MIP cyklussen, var MIP specifikationen ikke moden nok til, at Saab kunne give et klart estimat på, hvad der egentlig skulle laves. Derfor aftalte parterne, at de skulle lave en reestimering. Dermed vidste FMT godt, at det oprindelige estimat ikke var nok. Claus Nordendorff havde syntes, at det var dyrt, da hun sendte sit estimat i december 2006, men han kom derefter forbi og fik forklaret baggrunden. Dermed blev e-mailen fulgt op som en del af den forømtalte rekvirering af den 20. december 2006.

Det foreløbige tidsestimat i ordre 5280 var 5.000 timer, men alle vidste, at det ville blive dyrere. Hun tror, at niveauet passede til det kontraktuelle loft, som FMT havde på det tidspunkt.

På mødet den 2. oktober 2007 bad FMT ikke Saab om at standse arbejdet. FMT sagde, at budgettet ikke skulle rumme udvikling. Der var en del interne diskussioner om, hvor det skulle konteres. Hun har ikke kendskab til, at dette punkt skulle være blevet drøftet igen før i februar 2008. Ud over diskussionerne blev Saab bedt om at fortsætte, som de hele tiden hav-

de gjort, dog uden udvikling. De var færdige med udviklingen i 2007, og i den nærmeste fremtid lå der en MIP test i februar og et arbejdsgruppemøde. De kunne derfor roligt fortsætte dog uden udvikling. Det arbejde, de udførte i oktober-december 2007, var nødvendigt, da det var udviklet til testen i februar og var dermed en forudsætning for arbejdet i januar-februar 2008.

Rekvireringerne i det tidligere forløb lignende dem, de fik på MIP blok 3. Man var tidligere ikke helt så bevidst om, hvad der kunne komme af reestimeringer. Det ville de gerne undgå i BL 3 opgaven. I det hidtidige arbejde med DACCIS 6.1 og 6.2 meddelte de projektlejerne, når de overskred estimererne, som derefter gik videre til styregruppen med henblik på at få en kontraktændring. DACCIS 6.1 startede på et tidsestimat på 7.000 timer, men endte på 9.200. DACCIS 6.2 startede på 19.000, men endte på 32.000 timer.

FMT bad Saab om at sætte DACCIS 6.7 kontrakten på hold, da FMT efter FIAT ikke var interesseret i at bruge ressourcer på noget nyt, før systemet var stabilt. På ordren til DACCIS 6.7 nåede Saab derfor kun at arbejde på delivery.

Ingvar Krafft har forklaret at de på mødet den 6. februar også talte om Saabs deltagelse i MIP BL 3 SLT 2 test i Greding. Bjarke Heiberg-Iürgensen sagde, at de skulle deltage. De måtte ikke udvikle yderligere, men det var ikke noget problem, for det var allerede gjort.

Parternes synspunkter

Saab har anført, at sagen drejer sig om to spørgsmål. Dels om FMT's skal betale yderligere for Saabs deltagelse i MIP samarbejdet, dels om Saab har et krav mod FMT i forbindelse med aftalen om udviklingen af DACCIS 6.7. For så vidt angår MIP kan spørgsmålet yderligere opdeles i to, hvor første del angår, om Saab har krav på betaling frem til opsigelsen af kontrakten i marts 2008, og for det andet, om Saab har krav på betaling for arbejdet i opsigelsesperioden.

MIP samarbejdet

Saab deltog på FMT's vegne i MIP samfundets arbejde. Det følger af ordre 5280 fra december 2006 og den oprindelige rammekontrakt fra 7. juli 2000. Det var vigtigt, at man deltog i alle

dele af i MIP samarbejdet, som bestemte farten og opgaverne. En af årsagerne er, at MIP kompatibiliteten kun kan fungere, hvis alle er fuldt opdaterede. Det var derfor en forudsætning, at DACCIS var opdateret hele tiden. Det var dette, der var rationalet bag ordre 5280. På samme måde var det også vigtigt at deltage i testene SL1, SL2, SL3 og OLT, idet testkravene til interoperabilitet blev skærpet for hver gang. Derfor var det også en betingelse for en nations deltagelse i en test, at man havde deltaget i den forudgående.

Ifølge ordre 5280 var arbejdet med at følge MIP samfundet estimeret til 5.000 timer. Herunder var der afsat 2.700 timer til replikeringen til MIP BL 3. Det fremgår af ordren, at dette skøn over tidsforbruget skulle revurderes, når den endelige MIP BL 3 specifikation forelå. Dette fremgår også af e-mail-kontakten mellem parterne, inden kontrakten blev underskrevet, at Saab klart gjorde opmærksom på, at kontraktens skøn var sat for lavt. Saab sendte FMT opgørelser over tidsforbruget og opgjorde den 24. oktober 2007 dette overforbrug til 5.923 timer. Saab gør derfor gældende, at FMT var klar over, at der var en konkret overskridelse af rekvireringens tidsramme. Samarbejdet fortsatte, og Saab gjorde fortsat FMT opmærksom på overskridelserne. Disse opgørelser kan FMT ikke have forstået på anden måde, end at Saab arbejdede videre på projektet. FMT reagerede imidlertid ikke. Saab har opfyldt kontraktens krav om skriftlighed ved at komme med de skriftlige oplysninger om overskridelserne. FMT blev dermed bundet, da de ikke krævede yderligere skriftlighed. FMT protesterede først i marts 2008. Under hensyn til det nære samarbejde, som parterne havde indtil da, burde FMT have reageret tidligere for ikke at blive bundet. Saab bestrider i den forbindelse, at FMT på mødet den 2. oktober afviste Saabs krav. Claus Nordendorff afviste ikke noget, men oplyste alene, at han ville undersøge sagen nærmere. FMT's vidner fra mødet har forklaret, at de havde fokus på den samlede pris. FMT's skriftlige opfølgning på mødet omhandler ikke re-estimeringen af tidsrammen i MIP 2007 kontrakten (ordre 5280). Den handler alene om estimatet i forbindelse med implementeringen af replikeringssoftwaren i DACCIS.

Efter Saabs ordvalg i de fremsendte progress rapporter i oktober, november og december var det utvetydigt, at Saab ville fakturere yderligere. Det har været klart for FMT, at Saab forventede betaling. FMT svarede imidlertid ikke og gjorde ikke Saab opmærksom på, at de ikke ville betale for det yderligere tidsforbrug. Parterne har tidligere eksempler på, at et arbejde er fortsat, selvom faktureringen er stoppet. Det fremgår af referaterne fra styregruppemøder i august og november 2005 angående ordrerne om DACCIS version 6.1 og version

6.2, hvor Saab oplyste om tidsmæssige overskridelser på 13, 19, 30 og helt op til 40 %. Der skete også en re-estimering vedrørende MIP BL 2 standarden. Det var dermed sædvanligt i parternes samarbejde, at faktureringen blev sat i bero, mens arbejdet kørte videre. Hvis FMT vil gøre gældende, at der nu skulle være en anden fremgangsmåde, skulle FMT have gjort Saab opmærksom på dette for ikke at blive bundet af Saabs krav. Heller ikke størrelsen af reestimeringen var usædvanlig mellem parterne. Det fremgår blandt andet af mailen fra Eva Senderovitz, inden kontrakten blev indgået. På trods af, at parterne havde en praksis for at sætte fakturering i bero og lade arbejdet fortsætte, forklarede FMT's vidner imidlertid samstemmende, at de var meget overrasket over størrelsen af tidsforbruget.

Fra oktober 2007 arbejdede Saab og FMT på at blive enige om et fortsat samarbejde. FMT kom ikke på noget tidspunkt ind på arbejdet under ordre 5280. FMT er omfattet af en handlepligt efter det almindelige loyalitetsprincip, hvorefter man må reagere og ellers bære konsekvenserne af, at ens medkontrahent handler i tillid til tidligere mønstre eller aftaler. FMT var ikke berettiget i at spekulere i Saabs tillid til at blive honoreret.

Der var tale om et tilvirkningskøb, hvori der gælder en streng hæveregel, når produktionen først er påbegyndt. Som følge af dette er der meget, der taler for, at der ved et varsel om ophævelse gives en rimelig frist til færdiggørelse. Ved DACCIS var situationen, at det er et produkt, der er udviklet over længere tid og blot er blevet noget dyrere. Det er ikke bevist, at FMT afviste at betale før 5 måneder efter, idet Saabs brev af 2. april 2008 forblev ubesvaret. Ordre 5280 havde ikke noget udløbstidspunkt. Den indeholder alene leveringsfrister, og hvis parterne ikke reagerer, løber kontrakten videre. Dertil kommer, at FMT har betalt for Saabs arbejde i januar og februar 2008. FMT har ikke kunnet forklare, hvorfor FMT har valgt at gøre dette. Bjarke Heiberg-Iürgensen anførte i sin forklaring, at det var nødvendigt for ikke at skubbe hovedkontrakten. På mødet om kontraktændringer den 6. februar 2008 fremgår det som en accept af arbejdet. Det kan ikke læses ud af dette, at Saab ikke ville betale for tidsforbruget i oktober til og med december 2007. FMT's indsigelse mod dette kom først i marts 2008, og Bjarke Heiberg-Iürgensen bekræftede i sin forklaring, at såfremt kontrakten var blevet indgået, ville man have lavet et tillæg.

Det følger af parternes aftale, at FMT havde ret til at afbryde arbejdet med Saabs deltagelse i MIP samarbejdet med et varsel på 120 kalenderdage. FMT's annullering af aftalen skete den 14. marts 2008. Herefter har Saab krav på betaling af det faktiske antal anvendte ar-

bejdstimer frem til varselsperiodens udløb. Et varsel er et påbud, der har virkning, når det er kommet frem. Regnes de 120 dage fra det tidspunkt, hvor brevet af 14. marts 2006 måtte være kommet frem, har Saab krav på betaling frem til den 23. juni 2008. Saabs opgørelse af kravet er ubestridt og må lægges til grund.

DACCIS 6.7

Saab gør gældende, at FMT's beslutning den 20. februar 2007 om, at udviklingen af nye funktionaliteter skulle sættes på hold, skal opfattes som en beslutning om suspension. Det fremgår af hovedkontrakten, der blev indgået i juni 2007, at fortsættelse af rekvireringen af DACCIS 6.7 var betinget af en endelig godkendelse af hele systemet. Suspensionen blev dermed forlænget yderligere. Saab hørte herefter ikke fra FMT om suspensionen. Da Saab den 10. april 2008 skrev til FMT, om de ønskede at annullere den suspendede ordre, modtog Saab ikke noget svar. Saab valgte til sidst at opfatte FMT's manglende reaktion som et udtryk for, at FMT ønskede at ophæve den suspendede kontrakt. Punkt 5.2 i kontrakten om Delivery 2 er ikke relevant, da det ifølge Eva Senderovitz' forklaring var Delivery 1, som Saab var i gang med. Saabs krav er ikke bortfaldet som følge af passivitet, da det blev forhandlet i forbindelse med den nye DACCIS rammekontrakt.

Det fremgår af rammekontrakten, at varslet var 20 arbejdsdage. Saab gør på den baggrund gældende, at FMT's suspension på mødet den 20. februar 2007 først havde virkning 20 arbejdsdage efter. Hertil kommer, at det arbejde, som Saab havde udført i henhold til aftalen den 19. februar 2007, hvilket var før suspensionen, ikke er blevet faktureret. Herefter kan Saabs krav for denne post opgøres til i alt 3.599.730 kr.

FMT har gjort gældende, at Saab ikke har noget grundlag at basere sit krav på. MIP rekvireringen i ordre 4800005280 skal ses i forlængelse af rammeaftalen. Det fremgår i § 1 (b) i denne, at kontraktens vilkår gælder for alle rekvireringer. Afvigelser i en rekvirering fra disse generelt gældende rammer alene gælder for den konkrete rekvirering. Saabs krav på betaling af mere end 5.000 timer har ikke hold i rekvireringen. Parterne har ikke indgået en skriftlig aftale, som kontrakten kræver. Kravet om skriftlighed fremgår klart af rammeaftalens detaljerede regler i § 2, herunder særligt punkt (f). Ser man på de tidligere rekvireringer, som Saab har påberåbt sig, har parterne hver eneste gang indgået en skriftlig aftale. Det gjaldt for ek-

sempel ændringen af DACCIS 6.1. Der er en ganske bestemt måde at udforme ændringen på, hvilket var tilsvarende ved ændringen og opjusteringen af DACCIS 6.2. Kravet om skriftlige ændringer følger dermed ikke bare af rammeaftalen og rekvireringens ordlyd, men også af parternes tidligere aftalemønstre.

De ydelser, som Saab skulle præstere, følger af bilaget til rekvireringen. Sammenholdes det angivne under punkt 4 med FMT's tilbagemelding efter mødet den 2. oktober 2007, fremgår, at FMT her meddelte, at man alene ville gå videre med MIP BL 3, hvis de opgivne vilkår var opfyldt. MIP BL 3 specifikation ikke var klar før 2008, hvilket fremgik af Eva Senderovitz' forklaring. Mødet den 2. oktober var derfor ikke en opfølgning på det aftalte i rekvireringen, da det fremgår, at re-estimeringen først skulle foregå, når specifikationen var færdig. Det fremgår også af Saabs e-mail fra 2. oktober, at Saab ikke med et ord har angivet, på hvilket niveau re-estimeringen ville ligge på. Dertil kommer, at opgørelsen af det meget store antal timer stemmer dårligt med Saabs oplysning om, at dette ikke er timer brugt på udvikling, men alene på test.

Det var overraskende for FMT, at mødet den 2. oktober kom til at handle om tilpasning af DACCIS kontrakten. Saab oplyste ikke før mødet, at det drejede sig om ca. 6.000 timer, og Saabs præsentation indeholdt ikke konkrete tal. FMT var chokerede over, at rammen var så høj, og Eva Senderovitz bekræftede i sin forklaring, at stemningen på mødet var dårlig. Det bestrides, at der efter mødet har været drøftelser om en ny MIP rekvirering.

Det skal også indgå i vurderingen, at Saab ville kunne sælge produktet til andre. Det fremgår af rekvireringens punkt 3.3, at FMT skulle have en prisreduktion, hvis Saab solgte produktet til anden side. Det var Saab, der egenhændigt og for egen regning besluttede at deltage i SLT 2 testen. Den eneste forklaring på dette må være, at Saab havde egne interesser i denne deltagelse. Saab har da også averteret med et system – ODIN. Saab havde således stor interesse i deltagelsen i arbejdet i MIP samfundets regi. At Saab valgte at fortsætte arbejdet uden at have en aftale eller i øvrigt drøfte det med FMT, kan ikke binde FMT. FMT bestrider, at der tidligere har været eksempler på en sådan fremgangsmåde i parternes samarbejde. Saab har angivet passagen i brevet af 18. august 2005 om, at faktureringen efter aftale var sat i bero 'som aftalt' skulle referere til en tilsvarende aftale mellem parterne. Såvel Morten Binderup som Eva Senderovitz forklarede imidlertid, at FMT af budgetmæssige grunde havde sat arbejdet i bero. I brevet af 5. oktober 2007 afviste FMT pakken om replikeringsme-

kanismen og implementeringen i DACCIS, og FMT ville have MIP BL 2. Det bestrides, at dette brev alene vedrørte implementeringen af replikeringsmekanismen, idet brevet i det hele afviser Saabs tilbud i forlængelse af mødet den 2. oktober. Det giver heller ikke mening, at Saab skulle fortsætte med replikeringsmekanismen og samtidigt ikke ville have det implementeret i DACCIS.

Da der allerede var sket en afvisning, var FMT ikke forpligtet til hver gang, når der kom en ny overskridelse fra Saab, at reagere på dette. Dette gælder så meget desto mere i en situation som den foreliggende, hvor Saab havde egne interesser i den videre projektudvikling. Endelig gøres det gældende, at udgangspunktet i dansk ret er, at passivitet ikke kan sidestilles med accept. FMT har betalt Saab for det udførte arbejde indenfor de 5.000 timer, som rekvireringen lød på, og der er ikke grundlag for at kræve yderligere betaling.

FMT bestrider, at den opgave, der er betalt for i januar og februar 2008 er den samme, som blev udført i oktober-december 2007. Det fremgik af Bjarke Heiberg-Lürgensens forklaring, at Saab på egne vegne og for egen risiko havde fortsat arbejde i MIP samfundet. Ingvar Kraft bekræftede, at der på mødet den 6. februar alene var tale om mødedeltagelse i MIP-samfundet i januar og februar 2008. Dette bestyrkes tillige af Saabs egen faktura, at Saab var vidende om, at baseline ikke var etableret for 2008. Referatet fra mødet kan ikke tages for pålydende, da det er langt fra det eneste eksempel på et misvisende referat i DACCIS forløbet. Morten Binderup bekræftede også, at Saab udførte arbejdet i tillid til forløbet med hensigtsserklæringen. Ophævelsen af kontrakten var sammenfaldende med ophævelsen af den store kontrakt og hensigtsserklæringen knyttet til denne. Der var ikke tale om en opsigelse, men en pointering af, at man ikke havde godkendt arbejde efter primo marts 2007. Det giver ikke mening at tale om en ophævelse, når FMT alene agerede på baggrund af hensigtsserklæringen, der tidsmæssigt udløb.

DACCIS 6.7 blev rekvireret ved en aftale indgået den 20. juli 2006. Efter den katastrofale FIAT test indgik bestillingen af version 6.7 i FMT's overvejelser. FMT valgte at opdele projektet i faser. Det var afgørende, at DACCIS opnåede stabilitet. Der skulle ikke investeres i nye funktionaliteter, før det var på plads. Det fremgår af FMT's ændring til rekvireringen af DACCIS 6.7, at FMT i marts 2007 ønskede i en længere periode at beholde denne ubetingede hæveadgang. Den 29. juli 2007 indgik parterne herefter en ny kontrakt. Det fremgår af § 4.2 i den nye rammekontrakt, at fortsættelsen af DACCIS version 6.7 rekvirering var betinget af

den endelige godkendelse af Systemet. Da DACCIS kontrakten blev ophævet, bortfaldt kontraktens betingelser. Det følger klart af rekvireringens punkt 5.3 og 5.4, at Saab ikke kan gøre et krav gældende. Rekvireringen har på dette punkt forrang, da spørgsmålet er særligt reguleret her frem for rammekontraktens bestemmelser. Dertil kommer, at Saab først fremsendte en faktura i 2009, hvorfor Saab har forholdt sig passiv i to år efter FMT's melding på mødet den 20. februar 2007.

I forhold til opgørelse af kravet gør FMT gældende, at Saabs opgørelse af det forbrugte antal timer ikke dokumenterer overskridelsen nærmere. Det er ikke tilstrækkeligt bevis at fremlægge ugenomsigtige fakturaer. Saabs samlede opgørelse udgør heller ikke den fornødne dokumentation, og det fremgår endvidere, at der er medtaget poster, der ikke kan konteres under punkt 4. Saab har endvidere ikke dokumenteret, at de har udvist den fornødne tabsbegrænsningspligt.

Sø- og Handelsrettens afgørelse

Det følger af den nye rammekontrakt fra juni 2007, at ordre nr. 5280 om MIP Consultancy 2007 skulle fortsætte uændret og uafhængig af denne rammekontrakt. Rekvireringens henvisning til rammekontrakten af 7. juli 2000 er derfor fortsat gældende for fortolkningen af aftalen mellem parterne. Det fremgår af denne rammekontrakt, § 2 (f), at Saab var forpligtet til hurtigst muligt at informere FMT om, at tidsrammen på 5.000 timer fastsat i ordre nr. 5280 var overskredet. Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at det var en ny oplysning for FMT på mødet den 2. oktober 2007, at tidsforbruget var overskredet betragteligt. Det findes ikke godtgjort, at FMT på dette møde godkendte overskridelsen. Da FMT dermed ikke har godkendt overskridelsen, skulle Saab i henhold til rammekontrakten § 2 (f) have suspenderet det videre arbejde. FMT er herefter berettiget til at afvise betalingskravet. Det af Saab anførte om tidligere fremgangsmåder mellem parternes ses ikke at kunne skabe en betalingsforpligtelse for FMT i denne situation. Heller ikke det forhold, at FMT ikke reagerede på Saabs fakturaer fra 24. oktober og frem, kan medføre, at FMT er forpligtet til at betale for yderligere timer end de aftalte 5.000. FMT frifindes herefter for den del af Saabs krav, som angår yderligere betaling for ordre 5280 fra oktober til og med december 2007.

Det fremgår af referatet fra mødet den 6. februar 2008, at FMT tilkendegav overfor Saab, at parternes samarbejde omkring MIP Consultancy kontrakten skulle fortsætte. Der

skulle indgås en ny kontrakt på samme vilkår og "Invoicing and reporting can continue as previous." Det er ubestridt, at FMT på mødet lovede Saab betaling for Saabs arbejde i januar og februar 2008. Det kan efter de afgivne forklaringer ikke anses for godtgjort, at der blev indgået en aftale om fortsættelse af arbejdet herudover, før endelig kontrakt herom var indgået.

Det fremgår af FMT's ophævelse af den 14. marts 2008, at FMT anmodede om en slutafregning af ordre nr. 4800005280. Af rekvireringen fremgår det, at parterne havde aftalt et varsel på 120 dage, og at der skulle ske betaling af det faktisk anvendte timetal. Da FMT ikke har godkendt arbejde efter den 1. marts, findes Saab ikke at have krav på betaling for perioden herefter. Herefter frifindes FMT for betaling under MIP-kontrakten.

FMT meddelte den 20. februar 2007 Saab, at arbejdet med DACCIS version 6.7 i henhold til ordre 4800004996/4800004997 skulle suspenderes tillige med, at rekvirering var betinget af endelig godkendelse af DACCIS systemet. Saab havde således været forpligtet til senest 20 dage fra den 20. februar 2007 at standse ethvert arbejde. Saab fremsendte den 27. marts 2007 faktura på det udførte arbejde og tog ikke da forbehold for yderligere krav i anledning af suspensionen, ligesom der ikke blev taget forbehold ved indgåelsen af den nye rammeaftale i juni 2007. Først ca. 2 år senere efter FMT's ophævelse af systemkontrakten fremsatte Saab krav om yderligere betaling under DACCIS 6.7 rekvireringen. Under disse omstændigheder findes Saab ikke nu at kunne gøre et evt. krav gældende, hvorfor FMT frifindes for krav under DACCIS 6.7-kontrakten.

Efter sagens omfang og resultat skal Saab til FMT betale sagsomkostninger, der fastsættes til 375.000 kr. inkl. moms.

Thi kendes for ret:

Forsvarets Materieltjeneste frifindes.

Saab Danmark A/S skal inden 14 dage betale 375.000 kr. inkl. moms i sagsomkostninger. Beløbet forrentes i medfør af renteloven § 8a.

Ole Lundsgaard Andersen

Mette Christensen

Thorkild Juul Jensen

(Sign.)

— — —

Udskriftens rigtighed bekræftes

P.j.v. Søm- og Handelsretten, den